

**МОНУМЕНТАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО
м. ХАРКОВА КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ (70-80рр.)**

Розглядаються монументальне мистецтво м. Харкова в контексті розвитку мистецтва Радянської України кінця ХХ століття. Його неопосередкований вплив на формування національної свідомості через візуалізацію інформації; особливості архітектурно-планувальних рішень міського середовища з урахуванням елементів монументального мистецтва.

Ключові слова: монументальне мистецтво, архітектурно-планувальні рішення, архітектурне середовище, естетика сприйняття.

Актуальність теми. З отриманням незалежності у 1994р Україна – як самостійна держава, отримала можливість стрімкого розвитку і вільного сприйняття свого майбутнього. Тому швидкий розвиток будівництва, вклад інвестицій у цю галузь є закономірний процес, який на практиці довів, що архітектура і будівництво є важливою частиною соціального буття людини – бо саме в цьому є потреба. Стосовно проблем естетики сучасного архітектурного середовища постають одночасно з цим і є дуже актуальними. Навколишнє середовище взагалі створює психологічний настрій, тобто має великий вплив на психіку людини (позитивний чи негативний). Неврегульованість цих процесів культурного життя людини сьогодні - не є випадковістю – скоріше результат кризового становища, яке потребує негайного організаційно-структурного удосконалення на законодавчому рівні, матеріальної підтримки державних органів та професійно підготовлених кадрів. До речі, останнє є чи не найголовнішим у розвитку та формуванні національної культури. Можемо констатувати: рівень професіоналізму падає в усіх сферах нашої

² ©Артеменко Г.О.

держави. Це питання стосується скоріше освітньої програми, але опосередковано впливає на всі аспекти нашого життя. Комплексна сфера діяльності, стосовно мистецтва взагалі, ґрунтується на досягненнях багатьох галузей знань, і освіта є в тому числі. Виховання патріотизму, гордості за вітчизну, як відомо, починається з раннього дитинства, тому маємо свідомо підходити до цього. Те, що ми бачимо кожного дня, на чому ґрунтується наше естетичне виховання, наш психологічний стан – підсвідомо впливає на нашу національну гідність.

Аналіз досліджень та публікацій за темою. Висвітлено історичний аспект формування національної свідомості на основі візуалізації інформації на прикладі використання елементів монументального мистецтва м. Харкова в період 70-80 років ХХ століття. Саме на цей період припадає дійсний розквіт монументального мистецтва Радянської України взагалі, основою якого стала остаточно сформована мистецька школа – в плані високого професійно-художнього рівня. Серед ґрунтовних досліджень екологічного стану середовища слід назвати публікації дослідників [1, 2, 3, 4].

Мета статті. Метою є аналіз використання елементів монументального мистецтва в сучасній забудові міст. Пріоритетом ставиться естетика сприйняття навколишнього середовища та професіональний підхід до синтезу саме архітектурних об'єктів з творами монументального мистецтва.

Основна частина. В м. Харкові на різних етапах розвитку розвивається містобудівна практика. На етапі 70-80 рр. художники та архітектори отримали повні права на розбудову міста. Разом з місто-будівельниками вони отримали також можливість планово, творчо відтворювати композицію міста, будувати його образ, враховуючи весь арсенал архітектурних та художніх засобів. Якщо архітектори, вирішують ці проблеми, спираються на великий містобудівний досвід, то художникам – монументалістам в цей період були поставлені задачі набагато складніше. Це добре можна

прослідкувати на прикладі 60-х років, коли синтез мистецтв у міській забудові трактувався як панацея від усіх проблем та невдач в архітектурному проектуванні, це був не синтез архітектури з творами монументального мистецтва. Просто існування самого факту появи художнього твору в архітектурі. Не було речі про навколишнє середовище, яке вже багато років існувало, і новий об'єкт просто не вписувався з точки зору естетики містобудування, тому маже усі спроби в ці роки з'єднати жорсткі раціоналістичні форми з творами монументального мистецтва були невдалі.

Архітектура не може бути просто фоном для будь-якого твору мистецтва – потрібен синтез. Але до цього розуміння професійних задач художники та архітектори прийшли не відразу. Монументалісти та архітектори Харкова, вивчаючи досвід Москви, Києва та інших великих міст Радянського союзу, з урахуванням власних творчих надбань, прийшли до висновку – потрібні не локальні, а комплексні пошуки архітектурно-художніх рішень міського середовища. Виникла необхідність упорядкувати та гармонізувати зв'язок людини з оточуючим середовищем, виявити чіткі рамки оперативної орієнтації цього моменту в загальному ансамблі міського простору, де існують не тільки житлові, соціальні та промислові об'єкти, є ще монументальні скульптурні пам'ятники, малі архітектурні форми монументально-декоративного мистецтва, ландшафтні парки та сквери тощо. Нарешті почався професійно-грамотний підхід до міського будівництва – розроблялась система, яка включала в себе абсолютно всі галузі в оформленні міста, тобто створювався так званий образ конкретного міста. Враховувався і природний ландшафт Харкова, і зв'язок старої та нової частин міста.

Починаючи з 1976 р., щорічно розробилися комплексні пропозиції щодо розміщення і систематизації великих форм – так званої радянської наглядної агітації, творів монументально-декоративного мистецтва, міських куточках відпочинку, реклами (зупинки міського транспорту, сквери, дитячі майданчики, відкриті

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.1 (13) 2015

вуличні кафе, тераси тощо), а також важливе для кожного міста – святкове оформлення. При цьому велика увага приділяється повному розкриттю тематики, оригінальним рішенням та саме головне – високому художньому рівню, особливо це стосувалось розміщення такого виду робіт на головних магістралях міста та площах (місцях великої концентрації населення).

Треба підкреслити той факт, що до кінця 1979р. для оформлення міста був характерний важливий момент – чіткий розподіл обов'язків в плані виконання робіт по архітектурно-художньому оформленню міста. Тобто, кожен займався професійно своєю справою. Це дало свої результати і стало доказом вірного шляху. Наведемо приклад. При проектуванні архітектурно-художнього оформлення траси проходження Олімпійського вогню (Олімпійські ігри 1980р., які проходили в СРСР) в Харкові був досягнутий той синтез, та зв'язок між поліхромією та малими архітектурними формами, установками великих форм наглядної агітації та монументально-декоративним мистецтвом, святковим оформленням та рекламою, котрі забезпечили бажаний результат – піднесення громадянської свідомості та гордості за свою державу. При цьому була витримана тематична направленість того часу та стильова єдність, і це все на протязі 20 км траси.

В той період в Харкові розроблявся також новий комплексний план політичного, архітектурно – художнього оформлення міста до святкування 325 річниці заснування міста. Ця робота послужила генеральною репетицією перед створенням перспективного комплексного плану політичного та архітектурно – художнього оформлення міста на базі розробленого генерального плану Харкова на 1980 -2010 рр. Планувалось врахувати всі позитивні досягнення а також звернути на недоліки попередніх короткострокових комплексних планів, які не враховували естетику сприйняття навколишнього середовища. Значну увагу приділялося розробці та реалізації комплексних планів щодо

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.1 (13) 2015

благоустрою територій заводів, фабрик, дитячих та медичних установ – знову ж з погляданням на увагу людей, які кожного дня приходять в одне і теж місце – на роботу і реально мають змогу отримувати певну візуальну інформацію. Оформлювалися залізничні вокзали, аеропорти – структури, що являють собою паспорт країни. Це допомагало виховувати патріотизм населення і гордість за досягнення Батьківщини. Але завжди існували певні художні критерії, які не дозволяли розміщувати будь-що і будь-де.

Висновки. На сьогодні Україна є незалежна, і розраховує на гідне місце серед європейських держав. Зріс пасажиропотік до нашої країни. Тому модернізація сучасних міст є дуже актуальною проблемою. Окрім цього це важливо для естетичного виховання майбутнього покоління українців. Саме тому нам потрібно орієнтуватися на досвід попередніх поколінь, які дали основу для розвитку сучасної школи українського дизайну, враховуючи елементи монументального мистецтва.

Список використаних джерел

1. Архитектура Советской Украины / И.Н. Седак, В.П. Дахно, Ю.И. Писковский и др. – М.: Стройиздат, 1987. –303 с.
2. Бенем Рейнер Взгляд на современную архитектуру: Эпоха мастеров. / Под ред. Е.В. Асса: Пер. с англ. – М.: Стройиздат, 1980. – 172 с.
3. Город будет образцовым: Комплексный план политического и архитектурно-художественного оформления Харькова. / Е.Ю. Черкасов, Ю. Е Тітінюк. – Х.:Строительство и архитектура № 12, 1980.
4. Ожегов С. История ландшафтной архитектуры / С. Ожегов – М.: Архитектура – С, 2003. – 232 с.

Аннотация

Рассматривается монументальное искусство г. Харькова в контексте развития искусства Советской Украины конца XX столетия.

Его прямое влияние на формирование национального сознания через визуализацию информации; особенности архитектурно-планировочных решений городской среды с использованием элементов монументального искусства.

Ключевые слова: монументальное искусство, архитектурно-плановые решения, архитектурная среда, эстетика восприятия.

Annotation

We consider the monumental art of Kharkov in the context of the development of art of the Soviet Ukraine at the end of the twentieth century. Its direct influence on the formation of national consciousness through the visualization of information; features architectural and planning solutions of the urban environment using elements of monumental art.

Keywords: Art of monumentalnoe, architectural and planned solutions, arhytekturnaya Wednesday, эстетика perception.

Стаття надійшла до редакції у січні 2015р.

УДК: 7.047(477)''18/19''

Бікетов С.О.³,
асистент НАУ, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РЕЛЬЄФУ ПЕЙЗАЖНИХ ПАРКІВ

Наведено основні форми рельєфу та їх вплив на характер розташування і об'ємно-просторову структуру пейзажних парків центральної частини України.

Ключові слова: долина, яр, левада, пагорб, схил, рівнина.

Дослідженням тектонічних властивостей природніх форм рельєфу займалась З. І. Ніколаєвська. Вплив особливостей рельєфу і ґрунтів на характер і розташування насаджень в паркових композиціях вивчали Л. І. Рубцов, І. Д. Родічкін. В працях В. П.

³ ©Бікетов С.О.